

УДК 330:341.1

О. В. Садченко,

доктор економічних наук, професор,
професор Вищої школи економічно-гуманістичної (Польща),
завідувачка кафедри менеджменту
та математичного моделювання ринкових процесів,
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/25, м. Одеса, 65058, Україна
e-mail: esadchenko@gmail.com

Г. С. Прокоф'єва

ст. викладач кафедри економіки
та моделювання ринкових відносин,
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/25, м. Одеса, 65058, Україна
e-mail: ganett@ukr.net

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглядаються питання розвитку економіки України в євроінтеграційному просторі, яка передбачає використання сучасних організаційних форм на всіх рівнях і перш за все на рівні регіону. Визначено умови застосування таких форм як кластери, технополіси, технопарки та транскордонне співробітництво для забезпечення прискорення регіонального економічного розвитку і подолання депресивності, диспропорціональності розвитку регіонів на сучасному етапі.

Ключові слова: регіон, регіоналізація, регіональний економічний розвиток, кластери, технополіси, технопарки, транскордонне співробітництво.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Регіоналізація як загальна закономірність сучасного соціально-економічного розвитку реалізується в практиці господарювання через різноманітні форми, дослідження і використання яких сприяє підвищенню ефективності економіки. Серед цих форм слід виділити кластери, технополіси і технопарки та транскордонне співробітництво, які, на нашу думку, найкращим чином відповідають сучасному рівню розвитку регіональної економіки і можуть використовуватись як у розвинених, так і у трансформаційних економіках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами регіонального економічного розвитку та форм його організації займають-

ся такі зарубіжні та українські економісти як Б. Асхайм, Н. В. Андерсон, С. Боррас, В. Будкін, О. Горняк, М. Дудченко, В. Захарченко, Б.-А. Лундвал, В. Осіпов, М. Портер, А. Філіпенко та ін. У їх роботах досить глибоко і ґрунтовно розкриті загальні засади розвитку і впровадження сучасних організаційних форм регіональної економіки, але вони потребують подальшої конкретизації стосовно тих чи інших регіонів тієї чи іншої країни.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження процесу формування сучасних організаційних форм регіонального економічного розвитку в умовах євроінтеграції економіки України.

Виклад основного матеріалу. Кластери як форма організації регіональної економіки використовують такий важливий чинник регіонального економічного розвитку як місце розташування та взаємозв'язок економічних агентів у рамках економічного простору регіону. В економічній літературі існує безліч визначень даного утворення. Класичним вважається визначення кластера М. Портером, який трактував кластери як сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їхньою діяльністю організацій [1]. При цьому М. Портер підкреслює, що компанії у кластері співпрацюють і конкурують між собою. Теорія кластеризації формувалася на протязі довгого періоду, впродовж усього ХХ століття. Перші ідеї щодо ролі просторового чинника в економічному розвитку були обґрунтовані ще А. Смітом, А. Маршалом та Й. Шумпетером. Вони отримали свій розвиток у теоріях С. Крауча, М. Первезера, М. Портера, С. Розенфельда, Г. Свона та ін., які досліджують кластерні утворення в контексті конкурентоспроможності національної і регіональної економік.

Перш за все слід мати на увазі, що кластерна концепція, використовуючи можливості регіону, формує нове бачення національної економіки, економіки регіону, міста, району. В ній по-новому визначається роль підприємств, владних структур та інших організацій, які забезпечують економічний розвиток. Всі вони є повноправними партнерами у даному процесі, у кластерах переважають горизонтальні зв'язки і майже відсутні вертикальні. Особливості конкуренції у кластерних утвореннях пов'язані з тим, що в основному, використовуються її непрямі форми, що забезпечує тісну співпрацю, кооперацію задля досягнення єдиної мети всіх учасників кластеру. Межі кластерів, як і їх форми, досить різноманітні, починаючи з міста, регіону і закінчуючи національною економікою і економіками сусідніх країн.

Особливої уваги у зв'язку з кластеризацією регіональної економіки заслуговує така форма як регіон, що навчається. Дана форма і дана категорія розвивається в теорії економіки, що навчається. Її представники, зокрема Б.-А. Лундвал і С. Боррас визначають економіку, що навчається, як «економіку, де здібність до навчання має вирішальне значення для економічного успіху індивідуумів, компаній, регіонів і країн. Термін «економіка, що навчається, відноситься не лише до оволодіння інформацією і доступу до її джерел, але й до розвитку нових областей, компетенцій і трудових навичок» [2]. В даній теорії знання і навчання є вирішальними факторами конкурентоспроможності. Економіка, що навчається, формує конкурентні переваги за рахунок обміну знаннями, інформацією і досвідом, але при цьому інструментом виступає навчання, яке є важливішим, ніж знання, оскільки «...що воістину значимо для успішної економіки – це спроможність навчатися, а не створювати запас знань» [3].

Регіон, що навчається, як складова економіки, що навчається, передбачає формування нової регіональної економіки, що базується на знаннях, їх використанні та навчанні, що надає можливість здобувати нові знання. Як відзначає один із дослідників даних процесів, «в еру глобального, заснованого на знаннях капіталізму, регіони є основою для навчання і створення знань, в силу чого ці регіони, що називаються «що навчаються», є все більш важливим джерелом інновацій і економічного росту, ...діють як накопичувачі і сховища ідей і знань, забезпечують підтримку оточуючого середовища та інфраструктури, що посилюють потоки знань, ідей і навчання. Регіони, що навчаються, є все більш важливим джерелом інновацій і економічного зростання, двигуном глобалізації» [3].

Близькою до кластерної є також концепція інноваційних систем. Деякі дослідники вважають, що «інноваційні системи – це спеціалізовані кластери фірм, підтримувані розвиненою інфраструктурою постачальників, регіональних організацій по поширенню знань і технологій, які підлаштовують свої послуги під специфічні потреби домінуючої в регіоні галузі» [4]. Інші піддають такий підхід критиці, виділяють національні інноваційні системи (НІС), регіональні інноваційні системи (РІС), галузеві тощо і вважають, що НІС та РІС є найбільш поширеними. При цьому особливістю РІС є обов'язкова взаємодія економічних агентів, які обмінюються знаннями. Формою реалізації взаємодії економічних агентів є кластери, які в даному контексті визначаються як «об'єднання декількох фірм однієї галузі, розміщених на одній тери-

торії (спільні ринки праці, матеріалів і комплектуючих, взаємний обмін інформацією і технологіями) [5]. Головним у РІС є приховані знання, мобільність працівників, довіра, а також взаємозв'язки підприємств і організацій (вишів, регіональних органів управління, інститутів реальної і фінансової інфраструктури регіону, інститут права).

Концепція РІС особливу увагу приділяє територіальним чинникам і рівню розвитку неформальних інститутів, які формують правила поведінки її учасників і базуються на довірі, взаєморозумінні, соціальному капіталі регіону.

Виходячи із сутності та передумов формування кластерної моделі як важливої форми розвитку регіональної економіки в сучасних умовах, проаналізуємо Одеський регіон з точки зору можливостей ефективно діючих кластерів. В економічній літературі такі дослідження уже проводилися, і ми їх використаємо у своєму аналізі. Кластерні моделі, як відомо, починаються з бізнес-середовища регіону, наявності в регіональній економіці ефективно функціонуючих підприємств, певного рівня диверсифікації виробництва та інфраструктури як виробничої, ринкової, так і соціальної.

Виходячи з аналізу передумов кластеризації, можна дійти висновку, що в Одеському регіоні вони вже склалися. Йдеться, перш за все, про високий інноваційний та освітній потенціал, фінансування з боку держави програм розвитку, що мають національне значення. У зв'язку з цим пріоритетним напрямом формування кластерів у Одеському регіоні може стати державно-приватне партнерство і міжгалузева взаємодія великих компаній, малих і середніх фірм. Проведений дослідниками SWOT-аналіз Одеської області [6] надає можливість виділити ті сфери і галузі, у яких об'єктивні і суб'єктивні передумови кластеризації уже визріли. Це – сільське господарство, транспорт, харчова промисловість, готельне господарство, рекреаційна сфера, туризм.

Нові форми виробничих структур розвиваються в сучасних умовах під впливом кардинальних змін технології, техніки, організації та управління. В результаті в регіонах формуються великі регіональні науково-технічні комплекси, які базуються на розвитку наукомістких виробництв і застосуванні новітніх технологій. До таких комплексів відносяться технополіси, технопарки, інноваційні центри тощо. Відмінності між ними – це, перш за все, цілі та регіональні особливості реалізації. Серед них найбільш розвиненими є технополіси та технопарки, де органічно поєднуються наука, виробництво і соціальна сфера, що забезпечує відповідні соціально-економічні ефекти і прискорений

розвиток регіональної економіки. В розвинених країнах програми їх розвитку є важливим напрямом стратегії і формування державної науково-технічної політики. В Україні теж проведена відповідна робота на державному рівні. Ще в 1996 р. було прийняте розпорядження Президента України «Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів» [6] і відповідно до нього Кабінет Міністрів у тому ж році прийняв постанову «Положення про порядок створення та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» [7]. В подальшому створення даних структур уповільнилося, хоча їх значний потенціал має велике значення для прискорення економічного розвитку, формування конкурентоспроможної економіки і розв'язання соціальних проблем держави і регіонів.

Головною метою створення інноваційних науково-технічних структур виступає сприяння процесу розробки і впровадження сучасних технологій, створення умов для розвитку інновацій і підготовки висококваліфікованих працівників. Технополіси і технопарки створюються на основі університетів, проектних інститутів, академічних науково-технічних комплексів, великих підприємств та фінансових установ. Крім того, слід враховувати оптимальне співвідношення працездатного і зайнятого населення на даній території, можливості та інтереси усіх членів сім'ї, перспективи розвитку регіону. Як свідчить світовий досвід, з цієї точки зору технополіси і технопарки реалізують усі свої переваги в нових містах з населенням до 200-300 тис. осіб і кількістю працюючих до 70-100 тис. осіб [9].

Технополіси надають можливість оптимально використовувати наявні ресурси великих міст і приміських територій, створюючи комфортність проживання і забезпечуючи високу якість життя. Якщо технополіс знаходиться за межами великого міста, відстань між ними повинна бути 30-70 км, тобто в межах години руху транспорту. Це дозволяє поєднувати в такому технополісі переваги великого міста і комфортність життя за містом. Але при цьому технополіс повинен бути досить великим з тим, щоб його мешканці і працівники могли отримувати весь набір сучасних послуг, включаючи також культурні. Всі послуги повинні бути високоякісними. Зважаючи на можливості сучасних телекомунікаційних зв'язків, високий рівень розвитку інфраструктури, в т.ч. транспортної, технополіси все частіше створюються поза межами великих міст. Така ж тенденція спостерігається і при створенні та розвитку технопарків.

Головними ж критеріями відповідності регіону умовам формування і розвитку технополісу є наявність університетів, науково-дослідних

установ, фірм, що випускають наукоємну продукцію, розвиненої транспортної інфраструктури, компактність території. Найуспішнішими є технополіси, які розташовані поблизу великих міст з аеропортом та іншими життєзабезпечуючими сучасними організаціями та установами. Але безпосередньо розміри самого технополісу визначають цілі та масштаби їх діяльності, спеціалізацію, місце розташування, тобто внутрішні чинники.

Розвиток і становлення технополісів повинні спиратися на відповідну фінансову базу. Величина необхідних фінансових засобів залежить як від сфери діяльності, розміру території, обсягу будівництва, місця розташування, так і від рівня розвитку транспортної, ринкової, соціальної інфраструктури. Інвесторами при цьому виступають держава, регіональні органи влади, великі компанії, науково-дослідні та фінансові установи. Перевагу слід віддавати якраз внутрішнім інвестиціям. На відміну від зовнішніх, вони більшою мірою спрямовані на стратегію розвитку. Зовнішні інвестори частіше фінансують не перспективні проекти, а ті, що забезпечують прибуток у короткостроковий період.

Важливу роль у динамізації розвитку технополісів відіграють різного роду фінансові пільги. Це – пільгове кредитування, перш за все малого і середнього бізнесу, прискорена амортизація, компенсація збитків тощо. Серед фінансових стимулів особливу роль відіграють гранти на науково-дослідні розробки, які надаються державою, стипендії дослідникам, виплати на розвиток наукоємних виробництв, які виділяються засновниками технополісів.

Паралельно з процесами формування і розвитку технополісів відбуваються процеси створення технопарків, які є ефективним напрямом розвитку високотехнологічних, наукомістких, екологічно чистих виробництв, що формують сучасну структуру регіональної економіки. В технопарках фундаментальні розробки впроваджуються у виробництво, відбуваються процеси комерціалізації наукових досліджень і структурні зрушення в економіці регіону. Це, в свою чергу, забезпечує мультиплікацію інновацій та зростання конкурентоспроможності продукції даного регіону на національному та світових ринках.

При створенні технопарку головним організаційним елементом виступає інкубатор, де розробляються нові продукти чи послуги. При цьому використовуються наукові розробки університетів. У технопарках з'являється можливість і необхідність робити замовлення вченим університету тих чи інших досліджень, які в подальшому впроваджуються у виробництво, а вчені надають при цьому консультаційні послуги.

Діяльність технопарку регулюється владними структурами через законодавство, програми фінансування, участь в реалізації проектів. Держава, розробляючи стратегію економічного розвитку, включає в неї проекти з підтримки малого і середнього підприємництва, розвитку новітніх технологій, наукоємних і високотехнологічних виробництв, сприяння співробітництва науки і виробництва, до реалізації яких долучаються технопарки. Влада на місцевому рівні створює умови для участі спеціалістів у розробці та реалізації інноваційних проектів.

Особливого значення для динамізації регіонального економічного розвитку набувають транскордонні утворення, форми співробітництва регіонів різних країн, що мають спільний кордон. В результаті економічні інтереси регіонів отримують більш повну реалізацію за рахунок спільних програм розвитку. Крім того, відчувається гармонізація інтересів регіонів з інтересами як регіональних інтеграційних утворень, так і світової економіки. Це забезпечує діалектичне поєднання глобалізації та регіоналізації, а також вирішує суперечності між цими двома процесами. Визначаючи транскордонне співробітництво, з одного боку, як сучасну форму регіонального економічного розвитку, а з іншого, - як спосіб вирішення суперечності між глобалізацією та регіоналізацією, як спосіб їх діалектичного поєднання, ми тим самим підкреслюємо їх складну багатогранну і багаторівневу природу.

Ця форма регіонального економічного розвитку надає можливість нейтралізувати негативні наслідки глобалізації і в той же час забезпечує можливість входження національної економіки та її регіонів у глобальний економічний простір.

Транскордонне співробітництво існує в різних формах, які тією чи іншою мірою впливають на регіональний економічний розвиток. Розрізняють його прості і складні форми. До перших відносяться прямі контакти, двосторонні угоди, прикордонна торгівля. Складні форми представлені вільними економічними зонами, кластерами, євро регіонами. Останні є одними з найбільш розвинених і ефективних форм транскордонного співробітництва. Це – транскордонне регіональне утворення, яке об'єднує суміжні прикордонні території різних країн і реалізує спільні програми розвитку, що закріплено відповідними угодами органів місцевої влади.

Україна, включаючись в інтеграційний простір ЄС, повинна обирати цивілізовані форми співробітництва на різних рівнях [7]. Однією з таких форм є євро регіони. Але при цьому держава повинна відповідним чином управляти процесами створення і розвитку євро регіонів з

тим, щоб регіональна і національна економіка змогли реалізувати свій потенціал. В сучасній економіці можливості стихійних ринкових відносин практично вичерпані, тому економічні процеси на різних рівнях повинні організовуватися. На регіональному рівні проблема організації вирішується в умовах децентралізації, тому єврорегіони як форма транскордонного співробітництва, яка передбачає, перш за все реалізацію регіональних інтересів, але при цьому і відповідну роль центральних державних органів, є одним із важливих напрямів сучасного регіонального розвитку.

Підвищення рівня глобалізації економіки супроводжується зростанням ролі усіх економічних суб'єктів, починаючи з держави і закінчуючи середніми і малими підприємствами. Процеси глобалізації супроводжуються процесами національної ідентифікації, відродженням національної свідомості, що є своєрідною реакцією на глобалізацію, яка призводить до деградації неконкурентоспроможних виробництв, розриву традиційних економічних зв'язків у рамках національної економіки, зростання безробіття тощо.

На цьому тлі розвиваються новий регіоналізм як процес формування макрорегіональних територій у рамках гео економічного світового простору. Важливу роль у даному процесі відіграють міждержавні і неурядові організації, а також соціально-економічні коаліції. Прикордонні регіони також приймають активну участь у названих процесах і тенденціях, сприяючи лібералізації торгівлі, збільшенню транскордонного товарообігу і міждержавної міграції трудових ресурсів. Водночас транскордонне співробітництво забезпечує розвиток так званих проблемних регіонів, що віддалені від промислових центрів і мають низькі темпи соціально-економічного розвитку. Розвиток транскордонного співробітництва надає можливість зменшити диспропорції у розвитку регіонів, особливо це стосується регіонів менш розвинених національних економік, що межують з більш розвиненими економіками. Оскільки суміжні регіони різних країн зазвичай мають однакові проблеми, вирішення яких спільними зусиллями є більш ефективними, транскордонне співробітництво є важливим напрямом сучасного регіонального розвитку.

Висновки і пропозиції. Таким чином, в умовах євроінтеграції економіки України особливо важливим для прискорення регіонального економічного розвитку є використання сучасних форм організації регіональної економіки. Кожна з проаналізованих форм має свої переваги, і їх використання з врахуванням умов розвитку регіону сприяє підвищенню його конкурентних переваг.

Список використаної літератури

1. Портер М. Конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. – Москва : Издательский дом «Вильямс», 2006. – 608 с.
2. Bengt-Ake Lundval. The Learning Economy and the Economics of hope. Anthem Press, UK&USA, 2016.
3. Bengt-Ake Lundval & Susana Borrás. The globalizing learning economy : Implications for innovations policy. European Communities, 1998.
4. Asheim B. T. The learning firm in the learning region : Workers participation as social capital // Paper to Summer Conference, Denmark, 2000.
5. Захарченко В. И. Инновационная система региона / В. И. Захарченко, Н. Н. Меркулов. – Одесса : Наука и техника, 2005. – 116 с.
6. Горняк О. В. Особливості формування кластерів у трансформаційній економіці / О. В. Горняк // Економіко-правові аспекти розвитку транспортних систем. – 2004. – Вип. 6 – С. 177-188.
7. Захарченко В. И. Кластерная форма территориально-производственной организации / В. И. Захарченко, В. Н. Осипов // Экономические кластеры как новая форма организации производства в регионе. – Одесса : Фаворит – Печатный дом, 2010. – Ч. 1. – 122 с.
8. Розпорядження Президента України «Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/17/96-%D1%80%D0%BF> (дата 13.10.2017). – Назва з екрану.
9. Постанова «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-96-%D0%BF> (дата 13.10.2017). – Назва з екрану.
10. Філіпенко А. С. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності : Монографія / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. – Київ : Знання, 2004. – 292 с.
11. Андерсон Н. В. Конкурентоспроможність прикордонних регіонів України в умовах євроінтеграції : монографія / Н. В. Андерсон, М. Л. Скорік. – Одеса : ТЕС, 2014. – 228 с.
12. Sadchenko E.V. Main directions of economy regulation in conditions of economic safety in Ukraine // Economics, management, law : innovation strategy : Collection of scientific articles. – Henan Science and Technology Press, Zhengzhou, China. 2016. – pp. 48-51.

Стаття надійшла 20.10.2017 р.

Е. В. Садченко,

доктор экономических наук, профессор,
профессор Высшей школы экономико-гуманитарной (Польша),
заведующая кафедрой менеджмента
и математического моделирования рыночных процессов,
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова,

Французский бульвар, 24/25, г. Одесса, 65058, Украина
e-mail: esadchenko@gmail.com

А. С. Прокофьева,

ст. преподаватель кафедры экономики
и моделирования рыночных отношений,
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова,
Французский бульвар, 24/25, г. Одесса, 65058, Украина
e-mail: ganett@ukr.net

**ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ
ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ФОРМ РЕГИОНАЛЬНОГО
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В
УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ**

В статье рассматриваются вопросы развития экономики Украины в евроинтеграционном пространстве, которая предусматривает использование современных организационных форм на всех уровнях и прежде всего на уровне региона. Определены условия применения таких форм как кластеры, технополисы, технопарки и трансграничное сотрудничество для обеспечения ускорения регионального экономического развития и преодоления депрессивности, диспропорциональности развития регионов на современном этапе.

Ключевые слова: регион, регионализация, региональное экономическое развитие, кластеры, технополисы, технопарки, трансграничное сотрудничество.

E. V. Sadchenko,

Doctor of Economics, Professor,
Professor of Higher Economic and Humanitarian School (Poland),
Head of Management and Mathematical Modeling
of Market Processes Department,
Odessa I. I. Mechnikov National University,
24/25, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine
e-mail: esadchenko@gmail.com

A. S. Prokofieva,

senior lecturer
of Economics and Modeling of Market Relations Department,
Odessa I. I. Mechnikov National University,
24/25, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine
e-mail: ganett@ukr.net

FORMATION OF MODERN ORGANIZATIONAL FORMS OF UKRAINIAN REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Summary

This article discusses the development of the Ukrainian economy in the European integration area, which envisages the use of modern organizational forms at all levels and, first of all, at the level of the region. Terms of application of such forms as clusters, technopolises, techno-parks and cross-border cooperation are defined to ensure the acceleration of regional economic development and overcome depressiveness, disproportionalities of the development of the regions at the present stage.

Key words: region, regionalization, regional economic development, clusters, technopolis, technology parks, cross-border cooperation.

References

1. Porter, M. (2006). Konkurentsia [Competition]. Moskva : Izdatelskii dom «Viliams». [in Russian].
2. Lundval, Bengt-Ake. (2016). The Learning Economy and the Economics of hope. Anthem Press, UK&USA.
3. Lundval, Bengt-Ake & Borrás, Susana. (1998). The globalizing learning economy : Implications for innovations policy. European Communities.
4. Asheim, B. T. (2000). The learning firm in the learning region : Workers participation as social capital. Paper to Summer Conference, Denmark.
5. Zaharchenko, V. I. & Merkulov, N. N. (2005). Innovatsionnaia sistema regiona [Innovational system of the region]. Odessa : Nauka i tehnika. [in Russian].
6. Horniak, O. V. (2004). Osoblyvosti formuvannia klasteriv u transformatsiinii ekonomitsi [Features of the cluster formation in the conditions of the transformational economy]. *Ekonomiko-pravovi aspekty rozvytku transportnykh system. – Economic and legal aspects of the transport system's development*, 6, pp. 177-188. [in Ukrainian].
7. Zaharchenko, V. I. & Osipov, V. N. (2010). Klasternaia forma territorialno-proizvodstvennoi organizatsii [Cluster form of the territorial and productive organization]. *Ekonomicheskie klastery kak novaia forma organizatsii proizvodstva v regione. – Economic clusters as the new form of the production organization in the region*, Odessa, Favorit - Pechatnyi dom, Ch. 1. [in Russian].
8. Rozporiadzhennia Prezydenta Ukrainy “Pytannia stvorennia tekhnoparkiv ta innovatsiinykh struktur inshykh typiv” [Order of the President of Ukraine “Issues of formation of the technoparks and innovational structures of the other types”]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/17/96-%D1%80%D0%BF>. [in Ukrainian].
9. Postanova “Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok stvorennia i funkt-

- sionuvannia tekhnoparkiv ta innovatsiinykh struktur inshykh typiv” [Decree “About The approval of the Regulations about the mechanism of formation of the tehnoparks and innovational structures of the other types”]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-96-%D0%BF>. [in Ukrainian].
10. Filipenko, A. S., Budkin, V. S. & Dudchenko, M. A. (2004). Mizhnarodni intehtratsiini protsesy suchasnosti : Monohrafiia [International integration processes of the modernity]. Kyiv : Znannia. [in Ukrainian].
 11. Anderson, N. V. & Skorik, M. L. (2014). Konkurentospromozhnist prykor-donnykh rehioniv Ukrainy v umovakh yevrointehtratsii : monohrafiia [Com-petitiveness of the border regions of Ukraine in the conditions of Eurointe-gration]. Odesa: TES. [in Ukrainian].
 12. Sadchenko, E. V. (2016). Main directions of economy regulation in condi-tions of economic safety in Ukraine. *Economics, management, law : innova-tion strategy : Collection of scientific articles*, pp. 48-51. Henan Science and Technology Press, Zhengzhou, China.